

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК ПРОБЛЕМА ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

У статті розглядається зміст поняття професійна підготовка майбутніх вчителів іноземних мов. Виділено характерні риси, тенденції, що є характерними для системи освіти України на сучасному етапі. Наведено функції, вимоги до фахової підготовки вчителів іноземних мов в Україні та Німеччині.

Ключові слова: *професійна підготовка, реформування, модернізація, інтеграція, гуманітаризація, вимоги до практичної підготовки, особистість, функції вчителя, педагогічна професія, ключові компетенції фахівця.*

Постановка проблеми. Освіта і наука – найважливіші сфери людської діяльності. Вони є складними ієрархічними системами, стратегічно пріоритетними, базовими для соціально- економічного розвитку суспільства. Метою державної освітньої політики є створення умов для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина України, виховання покоління людей, здатних ефективно працювати і навчатися протягом життя, оберігати і примножувати цінності національної культури та громадянського суспільства, розвивати і зміцнювати суверенну, незалежну, демократичну, соціальну і правову державу як невід’ємну складову європейської та світової спільноти. [3] В зв’язку з цим пріоритетними напрямами державної політики поміж інших стають особистісна орієнтація освіти, формування національних та загальнолюдських цінностей, створення для громадян рівних можливостей у здобутті освіти, постійне підвищення якості освіти, оновлення її змісту та форм організації навчально-виховного процесу, розвиток системи безперервної освіти та навчання протягом життя, інтеграція вітчизняної освіти до європейського та світового освітніх

просторів. Тому завданнями держави є підготовка кваліфікованих кадрів, здатних до творчої праці, професійного розвитку, освоєння та впровадження наукоємних та інформаційних технологій, конкурентноспроможних на ринку праці. Особливо важливою в цьому випадку постає професійна підготовка майбутніх педагогічних кадрів загалом та вчителів іноземних мов зокрема, завдяки діяльності яких наше суспільство повинно здійснити мовний прорив необхідний для успішного існування в сучасному світі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання професійної підготовки вчителів у різних країнах світу та Україні є багатомірним та різноаспектним, до його вивчення вдавалось багато українських та закордонних дослідників. Зокрема, українська дослідниця Абашкіна Н.В. досліджувала розвиток професійної освіти в Німеччині наприкінці XIX - на початку XX століття. Гаманюк В. А. розглядала розвиток системи підготовки педагогічних кадрів та підвищення їх кваліфікації у Німеччині. Дисертаційне дослідження Козак Н. В. присвячене дидактичним основам професійної підготовки майбутніх учителів у ФРН у другій половині XVIII – наприкінці XX ст. Пуховська Л. П. займалася дослідженням професійної підготовки вчителів у Західній Європі в кінці XX ст. Рябушко С. О. у своїх наукових працях висвітлила проблеми формування культури педагогічного спілкування майбутніх учителів іноземної мови. Турчин А. І. глибинно дослідив підготовку вчителів для закладів професійної освіти у Німеччині. Вакуленко Т.І. займалася аналізом системи підвищення кваліфікації вчителів у Німеччині. Гаманюк В.А. представила характеристику системи підготовки педагогічних кадрів та підвищення їх кваліфікації у Німеччині. Поліщук В. зосередилась на післядипломній освіті вчителів Німеччини. Синенко С. І. розглянула розвиток післядипломної освіти і підготовки вчителів у країнах Західної Європи, зокрема в Німеччині, Франції та Англії. У працях Махіної Н.В. проаналізовано шляхи реформування системи педагогічної освіти Німеччини у другій половині XX – на початку XXI ст., тенденції становлення та розвитку системи професійної підготовки вчителя у

Німеччині. Івашнюва С.В. показала особливості підготовки вчителя в системі професійної педагогічної освіти Німеччини. Берлінською Л. О. був здійснений порівняльний аналіз особливостей стандартизації професійно-педагогічної освіти в Німеччині і Україні. У наукових доробках Братиці Г. Г. відображено головні питання підготовки магістрів у системі педагогічної освіти Німеччини. Желуденко М. О. було порівняно цінності освіти і виховання у педагогічних системах Німеччини та України. Поберецька Г. Г. прослідкувала тенденції розвитку вищої освіти у країнах Західної Європи та України. Питанням професійної підготовки соціальних педагогів у вищих навчальних закладах Німеччини було присвячено дослідження Пришляк О. Ю. Білоруські педагоги Андреев В. І., Степанов В. А. займалися поміж інших і такими питаннями як реформування системи освіти в посткомуністичних державах Європи, а також історією підготовки вчителів в Тюрингії. Російський дослідник Борисов Н. І. здійснив критичний аналіз комунікативної теорії навчання та виховання у педагогіці ФРН. Його співвітчизники Боровик В., Беликов Г., Калашников С. порівняли освітні стандарти Росії та Німеччини. Російські фахівці в галузі порівняльної педагогіки Вульфсон Б.Л., Воскресенська Н.М., Малькова З.А. займалися дослідженням реформування освіти в сучасному світі і зокрема в Німеччині. Лоб Р.Е., Полє К., Шульте-Дерне Ф. представили особливості реалізації екологічної освіти в ФРН. Агєєнко Є. В. аналізувала реформування системи освіти у нових землях Німеччини. Блінов В. М. цікавився історією становлення і розвитку професійно-педагогічної підготовки вчителів Німеччини. Писарева Л. І. дослідила проблеми загальної освіти в сучасній педагогіці ФРН, шляхи здійснення дидактичних досліджень у ФРН, особливості освітньої політики Федеративної Республіки Німеччина на межі ХХ-ХХІ століть, державний контроль якості освіти в Німеччині, оцінку навчальної та педагогічної діяльності, місце педагогічних вузів під час реформи вищої освіти ФРН, вектори розвитку освіти в Німеччині, соціальний

статус та професійні проблеми шкільного вчителя Німеччини, традиції, нові орієнтації та прогнози для німецької вищої школи. [2; 5-8]

Постановка завдання. Метою статті є визначення змісту поняття професійна підготовка майбутніх вчителів іноземних мов, виділення характерних рис, тенденцій, що є характерними для системи освіти України на сучасному етапі.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі для України актуальними є питання модернізації та реформування освітньої системи загалом та системи вищої освіти зокрема, які слід реалізовувати, передусім, через радикальну гуманізацію освіти, посилення особистісного виміру в педагогічній науці та практиці: орієнтація на людину, фундаментальні цінності, рішуча демократизація освіти, переорієнтація з інформаційного на проблемно-діяльнісний тип освіти. Обговорюючи модернізацію, осучаснення освіти, варто відзначити достатню розвиненість освітянської діяльності на всіх освітніх рівнях. Але існують і недоліки: по – перше, хоча це освіта високого рівня, але вона тяжіє до індустріальної епохи; по – друге, за стилем відносин у навчальному закладі між суб'єктами навчального процесу вона значною мірою залишається радянською з її абсолютизацією колективності, авторитарною педагогікою, неувагою до індивідуального розвитку людини. Ключовими питаннями переорієнтації педагогічної освіти повинні стати людиноцентризм, особиста педагогіка.

Одним із важливих напрямів реформування освіти є її інтеграція в європейський і світовий освітянський простір. Важливою передумовою в цьому плані є визнання українських фахівців в інших державах, тісні контакти з освітянами й науковцями розвинених країн. На часі міжнародні угоди щодо еквівалентності документів про освіту. Водночас необхідно зберігати і примножувати національні особливості освіти.

Основним засобом інтеграції вищої освіти України у європейський освітній простір та сучасних перетворень, зокрема, в педагогічній освіті, є Болонський процес, який зобов'язує всю педагогічну громадськість координувати освітню політику з тим, щоб досягти цілей створення Зони європейської вищої освіти. До першочергових цілей в цьому контексті належать:

1. прийняття системи легко зрозумілих і порівняних ступенів, зокрема через запровадження Додатка до диплома для забезпечення можливості працевлаштування європейських громадян і підвищення міжнародної конкурентноспроможності європейської системи вищої освіти;

2. прийняття системи, заснованої на двох основних циклах – доступневу та післяступеневому. Доступ до другого циклу вимагатиме успішного завершення першого циклу навчання тривалістю не менше трьох років. Ступінь, що присуджується після першого циклу, має бути затребуваним на європейському ринку праці як кваліфікація відповідного рівня. Другий цикл спрямований на отримання ступеня магістра і/ або доктора як це прийнято в багатьох європейських країнах;

3. впровадження системи кредитів за типом ECTS – європейської системи перезарахування залікових одиниць трудомісткості як належного засобу підтримки великомасштабності студентської мобільності. Кредити можуть бути отримані також і в рамках освіти, що не є ще вищою, залучаючи їх до навчання протягом усього життя, якщо вони визнаються цікавими для приймаючих університетів;

4. сприяння мобільності шляхом подолання перешкод до ефективного здійснення вільного пересування, для чого:

- студентам повинен бути забезпечений доступ до можливості одержання освіти і практичної підготовки, а також до супутніх послуг;
- викладачам, дослідникам та адміністративному персоналові мають бути забезпечені визнання і зарахування часу, витраченого на

провадження дослідження, викладання та стажування в європейському регіоні, без завдання шкоди їхнім правам, визнаним законом;

5. сприяння європейському співробітництву у забезпеченні якості освіти для розробки адекватних критеріїв і методологій;

6. сприяння необхідним європейським поглядам у вищій освіті, особливо щодо розвитку навчальних планів, міжінституційного співробітництва, схем мобільності, спільних програм навчання, практичної підготовки і провадження наукових досліджень. [1]

Наразі перед Україною постали чотири стратегічні цілі щодо модернізації освіти і науки: 1. утвердження в суспільстві розуміння абсолютної пріоритетності нових знань та освіти і її фактичне забезпечення; 2. модернізація освітянської діяльності, суттєве коригування спрямованості освітянського процесу, поряд із функцією отримання і засвоєння знань виникає і функція «навчання навчатися», тобто набуття вмінь і навичок оволодіння новою інформацією та її ефективного застосування на практиці впродовж усього життя; 3. переведення матеріально-технічної бази навчального процесу на сучасний рівень; 4. здійснення мовного прориву в освіті шляхом забезпечення знань державної мови та вивчення іноземних мов.

Вирішити ці завдання і покликані висококваліфіковані педагогічні кадри, які володіють сімома ключовими компетенціями фахівця (уміння вчитися, соціальна компетентність, загальнокультурна компетентність, здоров'язберігаюча компетентність, компетентність з інформаційних і комунікаційних технологій, громадянська компетентність, підприємницька компетентність). [4] Що стосується особливостей вчительської професії, то вчитель – це людина, яка навчає інших людей (своїх учнів), передає їм певні знання про життя. У вузькому розумінні — спеціаліст, який проводить навчальну та виховну роботу з учнями в загальноосвітніх школах різних типів.

Дослідження багатьох учених (Н.В.Кузьміна, В.О. Сластьонін, А.І.Щербаков та інші) переконливо доводять, що в навчально-виховному процесі виявляють себе такі взаємопов'язані функції (види діяльності) вчителя:

а) діагностична;	д) інформаційно-пояснювальна;
б) орієнтаційно - прогностична;	є) комунікативно-стимуляційна;
в) конструктивно - проектувальна;	ж) аналітико – оцінна;
г) організаторська;	з) дослідницько-творча.

Що стосується вчителя іноземних мов та основних вимог до його теоретичної підготовки, то вчитель іноземних мов повинен знати і розуміти:

- основні етапи розвитку методики навчання іноземних мов;
- основи теорії формування комунікативної компетенції учнів, яка складається з:

- ✓ мовленнєвої компетенції;
- ✓ мовної (лінгвістичної) компетенції;
- ✓ соціокультурної компетенції;
- ✓ соціолінгвістичної компетенції;
- ✓ країнознавчої компетенції;
- ✓ навчальної компетенції;
- ✓ стратегічної компетенції;
- ✓ дискурсивної компетенції тощо.

Основні вимоги до практичної підготовки (згідно із Державним освітнім стандартом з іноземної мови) [2] Вчитель іноземної мови повинен уміти реалізовувати: комунікативно-навчальну, виховну, розвиваючу, освітню, гностичну, конструктивно-плануючу, організаторську функції.

У Німеччині розрізняють вчителів залежно від форми школи (наприклад, вчитель основної школи), залежно від назви посади (наприклад, старший шкільний вчитель) і залежно від спеціалізації (професійної придатності вчителя) (наприклад, вчитель музики).

Крім того, всіма вчителями у федеральних землях керують міністерства культу, освіти чи аналогічне міністерство і вчителі мають загалом схожу освіту, умови роботи і призначення на посаду (в системах професійної освіти федеральних земель все ж є багато винятків щодо освіти/ професійної підготовки і заробітної плати). Вчителі у державних школах старих федеральних земель ФРН є майже всюди державними чиновниками, в нових землях на противагу майже винятково службовцями.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Аналіз показав, що на сучасному етапі для України актуальними є питання модернізації та реформування освітньої системи, які реалізуються, передусім, через радикальну гуманізацію освіти, посилення особистісного виміру. Одним з напрямів реформування освіти є її інтеграція в європейський і світовий освітянський простір. Важливою передумовою в цьому плані є належний рівень професійної підготовки педагогічних кадрів, зокрема вчителів іноземної мови. Подальшому науковий пошук ми маємо намір зосередити на особливостях історичного розвитку системи вищої педагогічної освіти Німеччини та її характерні риси та особливості організації на теперішньому етапі.

Список літератури:

1. Вища освіта України і Болонський процес : навчальний посібник / за редакцією В. Г. Кременя. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2004. – 384 с.
2. Державний освітній стандарт з іноземної мови (загальна середня освіта) V – IX класи / керівн. автор. колективу С. Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 1998. – 32 с.
3. Закон України «Про вищу освіту» // Урядовий кур'єр. – 15 червня, № 86. – 60 с.

4. Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи / під заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : «К. І. С.» , 2004. – 112 с.
5. Махиня, Н. В. Реформування системи педагогічної освіти Німеччини (друга половина ХХ – початок ХХІ століття) : дис. ... канд. пед. наук : 13. 00. 01 / Наталія Володимирівна Махиня. – Черкаси, 2009. – 210 с. – Бібліогр. : с. 189 – 210.
6. Павлюк, С. В. Модернізація освітньої системи в східних землях Німеччини (1945 – 2007 рр.) : дис. ... канд. пед. наук : 13. 00. 01 / Світлана Вікторівна Павлюк. – Ніжин, 2009. – 197 с. – Бібліогр. : с. 173 – 197.
7. Пуховська, Л. П. Професійна підготовка вчителів в Західній Європі : спільність і розбіжності. – К. : Вища школа, 1997. – 180 с.
8. Турчинов, А. І. Підготовка вчителів для закладів професійної освіти у Німеччині : дис. ... канд. пед. наук : 13. 00. 04 / Андрій Іванович Турчинов. – Тернопіль, 2003. – 221 с. - Бібліогр. : с. 185 – 221.
9. International Guide to Qualifications in Education / The British Council, The National Academic Recognition Information Centre (NARIC) for the United Kingdom. – Fourth Edition. – Manchester : The Bath Press, 1996. – 919 p. – ISBN 0-7201-2217-1.

Екатерина Кравченко

В статье рассматривается содержание понятия профессиональная подготовка будущих учителей иностранных языков. Выделены характерные черты, тенденции, характерные для системы образования Украины на современном этапе. Приведены функции, требования к профессиональной подготовке учителей иностранных языков в Украине и Германии.

Профессиональная подготовка, реформирование, модернизация, интеграция, гуманитаризация, требования к практической подготовки, личность, функции учителя, педагогическая профессия, ключевые компетенции специалиста.

ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА КАК ПРОБЛЕМА ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ИССЛЕДОВАНИЯ

Kateryna Kravchenko

The article deals with the content of the concept of future foreign languages teachers training. The characteristics, tendencies that are typical for Ukrainian education system today were defined. The features, requirements for professional training of foreign languages teachers in Ukraine and Germany were named.

Training, reformation, modernization, integration, humanitarization, the requirements for practical training, personality, features of a teacher, teaching profession, core competencies of a specialist.

**FUTURE FOREIGN LANGUAGES TEACHERS TRAINING AS A
PROBLEM OF PEDAGOGICAL RESEARCH**

